

УДК 821. 111-3. 09

МАСОНСЬКІ АЛЮЗІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ХРОНОТОПУ ОПОВІДАнь КІПЛІНГА

Сімаковська А. С.

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський,
Україна, e-mail: simakovska@mail.ru*

Статтю присвячено дослідженню впливу масонських знаків та символів на формування художнього часопростору оповідань Ред'ярда Кіплінга. Автор розглядає творчість письменника та її зв'язок із масонською організацією, виділяє оповідання, у яких найяскравіше представлений цей таємничий світ. Проводиться аналіз символічності опису самої ложі в творі, певного ритуалу, суть якого залишається невідомою. Фотографічне зображення простору лише підкреслює бажання Кіплінга завуалювати основні цілі та призначення масонської ложі як таємного угруповання; простір і час подій в оповіданнях здається чітко визначеним, проте масонські алюзії змушують по-іншому аналізувати хронотоп. Також досліджується вплив прийому «розповіді у розповіді» та персонажної ретроспекції у малій прозі письменника, прослідковується ставлення Кіплінга до колоніалізму, протиставлення білих людей чорним, «свого» простору та «чужого».

Ключові слова: Ред'ярд Кіплінг, масонство, хронотоп, художній простір, художній час, символ, ритуал, колоніалізм, персонажна ретроспекція, розповідь у розповіді.

Постановка проблеми. У нашому сучасному світі така особистість як Ред'ярд Кіплінг не може не розкриватися як глибоко амбіційна людина. Безумовно консервативний та заядлий борець британського імперіалізму, він залишив після себе величезний доробок поетичних та прозових творів, які мали неабиякий вплив на його сучасників, та й залишаються вартими уваги у наш час. Проте менш відомим та оціненим є глибокий зв'язок Кіплінга з масонством – та ниточка, яка відіграє пряму та опосередковану роль у його творчості.

У вітчизняному літературознавстві відсутні праці, у яких прослідковувався б вплив масонства на творчість барда імперіалізму. Проте варто зазначити, що була здійснена спроба англійського літературознавця Річарда Джаффи узагальнити усі відомі факти про Кіплінга-масона у одному виданні «Man and Mason» [1], де автор досліджує вплив масонства на особистість письменника та на його творчість. Однак досліджень, які стосувалися б впливу масонської символіки на формування хронотопу оповідань Кіплінга не існує, оскільки ця тема ще є не достатньо вивченою.

Оповідання «In the Interests of the Brethren» («В інтересах братів», 1918) є повністю масонським, оскільки описує події у ложі і все те, що там відбувається із хворими солдатами чи тими, хто збирається на війну, три рази на тиждень ввечері і двічі на тиждень зранку. Досить багато розповідається про сам ритуал: «The crack of the great gavel brought us to our feet, after some surging and plunging among the cripples. Then the Battery-Sergeant-Major, in a trained voice, delivered hearty and fraternal

greetings to «Faith and Works» from his tropical District and Lodge. The others followed, in every tone between a grunt and a squeak. I heard «Hauraki», «Inyanga-Umbezi», «Aloha», «southern Lights» (from somewhere Punta Arenas way), «Lodge of Rough Ashlars» (and that Newfoundland Naval Brother looked it), two or three stars of something or other, half-a-dozen cardinal virtues, variously arranged, hailing from Klondyke to Kalgoorlie, one Military Lodge on one of the fronts, thrown in with a severe Scotch burr by my friend of the head-bandages, and the rest as mixed as the Empire itself» [2]. (Удар молотка змусив нас піднятися; з тих місць, де сиділи інваліди, лунав шум та шурхіт. Потім артилерійський старшина добре поставленим голосом передав найщиріші вітання ложі «Віри та Праці» від братів свого тропічного округу. За ним говорили інші та різними голосами, від реву до писку. Я почув назви «Хауракі», «Іньянга-Умбезі», «Алоха», «Південне Світло» (з якогось Пунтас-Аренас), «Ложя Грубого Каменя» (брат, який представляв її, мав саме такий вигляд), дві чи три якісь там «Зірки», півдюжини кардинальних добродіїв у різних поєднаннях, територіально розташованих від Клондайку до Калгурлі, якась полкова ложа якогось фронту (її представляв мій знайомий з перев'язаною головою і я нічого не зрозумів), а далі все інше заплутано, як і сама Імперія (тут і далі переклад наш. – А. С.)). Докладного опису ритуалу немає, все лише постає перед нами в загальних обрисах. Кіплінг не розкриває перед нами всі таємниці, відомі лише масонам, адже це була таємна організація. Ми можемо дізнатися лише те, що дозволено нам знати.

Як зазначає Мікеле Морамарко, італійський есеїст, масонознавець та член масонської ложі: «Наличие в оперативном масонстве ритуального компонента подтверждается учеными, хотя нам и неизвестны его подробности <...>. Вполне вероятно, что при приеме в оперативное масонство кандидату сообщались сведения о знаках и пароль. Кроме того, судя по всему, ритуальное значение имели отдельные фрагменты, быть может читавшиеся вслух, наиболее древних рукописей» [3]. Тому чіткого пояснення ритуалу немає, та і у кожній ложі ритуали могли відрізняти, головне, щоб їх суть не суперечила уставу.

Простір, у якому відбувається ритуал, описаний досить чітко: «I had never seen a Lodge Room better fitted. From mosaicked floor to appropriate ceiling, from curtain to pillar, implements to seats, seats to lights, and little carved music-loft at one end, every detail was perfect in particular kind and general design» [2]. (Я ніколи в житті не бачив краще облаштованої ложі. Від мозаїчної підлоги до візерунків на стелі, від завіс до колон, від лавок до світильників, і невелике вирізьблене підвищення для музичного інструменту – все було довершеним до дрібниць і в загальному розумінні). Проте цей опис подається як опис звичайної кімнати, яка досить гарно облаштована. Складається враження, що оповідач намагається описати все із фотографічною точністю, не заглиблюючись у таємничість організації, завуальовує все звичайними розповідями.

Сам же процес входження солдатів у ложу є символічним: «We fell in, two by two, according to tradition, fifty of us at least, and we played into Lodge by the harmonium, which I discovered was in reality an organ of repute» [2]. (Ми увійшли всередину колоною по двоє, відповідно до традиції, щонайменше нас було п'ятдесят, під звуки чудової музики, яка виконувалась на знаменитому в окрузі органі, про що

я згодом дізнався) солдати входили до ложі по двоє, при цьому формуючи дві колони. В масонстві колони при вході в ложу символізують її опору. Вони, як правило, розташовуються із двох боків при вході у святилище. Згідно з масонською легендою, дві колони стояли при вході у храм Соломона в Єрусалимі та символізували міцність та силу. В оповіданні Кіплінг не описує колони ложі, а переносить їх значення на солдатів, що прийшли слухати масонські настанови. Саме міцності та сили і бракує солдатам під час війни.

У наступному оповіданні «A Friend of the Family» («Друг сім'ї», 1924) Кіплінг вже не описує саму ложу, а лише використовує її як місце, у якому відбуваються розказані події, які не мають нічого спільного із масонством. Час і місце дії зазначає оповідач в першу чергу: «There had been rather a long sitting at Lodge Faith and Works, 5837 E. C, that warm April night. Three initiations and two raisings, each conducted with the spaciousness and particularity that our Lodge prides itself upon, made the Brethren a little silent, and the strains of certain music had not yet lifted from them» [4]. (В той теплий квітневий вечір 1919 року робота в ложі «Віра і Праця» № 5837 дещо затягнулася. Після трьох посвят та двох підвищень, кожне з яких було розіграно з усіма деталями і у повній формі, як це було завжди прийнято у нашій ложі, брати притихли і перебували під сильним враженням від музики, що звучала під час зборів). Час і місце дії точно визначене.

В цьому оповіданні Кіплінг використовує прийом «розповідь у розповіді», а сам виступає у ролі другорядного персонажа і споглядає те, про що розповідає інший персонаж, автор перекладає відповідальність за сказане на інші плечі. «Out of this came his tale – somewhat in this shape» [4]. (Після цього була розказана його історія – приблизно так). Автор знову використовує персонажну ретроспекцію. Бевін, член масонської ложі, якого цього ж вечора посвятили в Майстри, стає на місце оповідача та розповідає про події, які трапилися у 1916 році, тобто за три роки до реального часу оповіді. Розповідає він про хлопця, австралійця, який був у його батальйоні та «kept quiet, and mixed with his backgrounds» [4]. (мовчав весь час і повністю зливався з пейзажем). Як зрозуміло зі слів Бевіна, австралієць був зовсім непомітним для них, він розчинявся у просторі й часі, коли сам бажав бути непоміченим.

Навіть зовнішній вигляд австралійця Хікмота змушував інших ставитися до нього обережно, оскільки він був чорним, а всі інші солдати білими, «he didn't belong to anything in the world, you understand. And he didn't strike other men as being a human being» [4]. (він взагалі був ніби не з нашого світу, ви розумієте. І нам він здавався не зовсім людиною) саме тут ми можемо прослідкувати ставлення Кіплінга до колоніалізму, протиставлення білих людей чорним, визначення для кожного з них певного місця у суспільстві – вищого та нижчого класів. Навіть той факт, що хлопець із Австралії, автоматично визначає його місце у соціумі в ті часи.

Досить часто оповідач Бевін говорить про Хікмота, що він «a man who had lived the way he'd lived among black fellers and sheep» [4]. (хлопець, який все життя прожив серед чорних та овець). Прирівнювання чорношкірих людей з вівцями не є безпричинним. У часи Кіплінга темношкірих вважали робочим класом, який не має права на власну думку. Як відомо, вівця в більшості випадків символізує безпомічну

та тупу істоту, яка може стати легкою здобиччю. Так само і в британських колоніях чорні ставали здобиччю для білих без перешкод.

Виводи та перспектива. Як бачимо, масонство займає окреме місце у творчості Кіплінга. Є оповідання, у яких автор використовує відкрито масонську символіку для опису простору, у якому розгортаються події, а є і такі, в яких лише просто зазначає масонську ложу як орієнтир. Безумовно, існують і приховані коди масонства у творчості письменника, що йдуть у глибину тексту, вимагають здатність вловлювати приховані смисли, використовуючи розсіпані у тексті ключі. Масонство для Кіплінга – це культурний код, який він відтворює в узагальненому образі, вільному від політичних нашарувань. Насиченість тексту масонськими відсилками створюють враження нарочитого уведення цього коду для створення додаткових семантичних полів. Це і дає поштовх для подальших досліджень творчості письменника у руслі масонства.

Література:

1. Jaffa R. Man and Mason – Rudyard Kipling / Richard Jaffa. – USA: AuthorHouseUK, 2011. – 280 p. – ISBN 978-1456781347.
2. Kipling R. In the Interests of Brethren / Rudyard Kipling / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.telelib.com/authors/K/KiplingRudyard/prose/DebtsandCredits/interestsbrethren.html>
3. Морамарко М. Масонство в прошлом и настоящем / Микеле Морамарко. – М. : Прогресс, 1990. – 304 с. – ISBN 5-01-002055-6.
4. Kipling R. A Friend of the family / Rudyard Kipling / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.telelib.com/authors/K/KiplingRudyard/prose/DebtsandCredits/friendfamily.html>

Симаковская А. С. Масонские аллюзии, их влияние на формирование хронотопа рассказов Р. Киплинг / А. С. Симаковская // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2013. – Т. 26 (65), № 1, ч. 1. – С. 160–164.

В статье исследуется влияние масонских знаков и символов на формирование художественного времени и пространства рассказов Редьярда Киплинга. Автор рассматривает творчество писателя и его связь с масонской организацией, выделяет рассказы, в которых самым ярким образом представлен этот таинственный мир. Анализируется символизм описания самой логи в произведении, определённого ритуала, суть которого остаётся неизвестной. Фотографическое изображение пространства только подчёркивает желание Киплинга завуалировать основные цели и предназначение масонской логи как таинственной организации; пространство и время действия в рассказах выдаются чётко определёнными, но масонские аллюзии заставляют иначе анализировать хронотоп. Также исследуется влияние приёма «рассказа в рассказе» и персонажной ретроспекции в малой прозе писателя, прослеживается отношение Киплинга к колониализму, противостоянию белых людей чёрным, «своего» пространства «чужому».

Ключевые слова: Редьярд Киплинг, масонство, хронотоп, художественное пространство, художественное время, символ, ритуал, колониализм, персонажная ретроспекция, рассказ в рассказе.

Simakovska A. S. Masonic cues and their influence on forming the chronotope of R. Kipling's short stories / A. S. Simakovska // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2013. – Vol. 26 (65), No 1, part 1. – P. 160–164.

Rudyard Kipling is still one of the most intriguing and elusive personalities in English literature. He was a Nobel laureate, prolific writer, political figure and one of the outstanding men of his era. There are many dimensions to his work but no-one has previously examined in depth his interest in Freemasonry and its influence on chronotope. This article deals with the influence of the masonic signs and symbols on forming of the artistic time and space of the Rudyard Kipling's short stories. The author considers the creative works of the writer and his connection with masonic organization, singles out the short stories in which, in the brightest

way, this mysterious world is represented. There is made an analysis of the symbolism of the lodge itself in the story, certain ritual the sense of which is still unknown. The lodge is described as a simple room, but the real freemason can distinguish the message of every little thing, every symbol in it. Masonic signs and symbols are just represented in the stories. The real meaning of them is not represented by the writer in his creation. The author of the article makes an attempt to explain some masonic symbols and signs according to the peculiarities of artistic time and space of the short stories. Photographic description of the space just underlines the wish of Kipling to conceal the main goals and destination of the masonic lodge as a mysterious organization; space and time of an action in short stories seem to be definitely fixed, but masonic hints make us to analyze the chronotope in the other way. In every move, in every hint time and space of an action can be explained from the point of view of the freemasonry. And this is the opposite and unknown way of the real explanation. There is also analyzed the influence of the technique “story in story” and personage retrospection in the small prose of the writer. Kipling makes the reader to believe in the story as if it happened in real. He is not the narrator, that role plays one of the characters of the short story. There is observed the Kipling’s attitude to the colonialism, opposition of white and black people, “own” and “wrong” space in the short stories. This opposition describes the supremacy of white people upon black, of smart and civilized nation upon not civilized tribes. Freemasonry takes a separate place in Kipling’s creative works. The English writer frequently used a word, phrase or expression that he had absorbed from masonic ritual. Many references have not been recognized when Kipling slips into the language of masonic ritual. These words are found scattered in the short stories, as well as the use of freemasonry as a benchmark for the conduct of the behavior of characters. Freemasonry is like a cultural code for Kipling that opens the general image free of political influence. In order to reveal this code you should find out the hidden senses, which are scattered through all the text. That gives the impetus for the further research of the Kipling’s short stories.

Key words: Rudyard Kipling, freemasonry, chronotope, artistic space, artistic time, symbol, ritual, colonialism, personage retrospection, story in story.

Поступила в редакцию 01.03.2013 г.